

Сања С. Маркељић¹
Филолошко-уметнички факултет
Универзитет у Крагујевцу

АНАЛИЗА НАЧИНА ПИСАЊА САЖЕТАКА У ЧАСОПИСУ *ЛИПАР*

У овом раду се бавимо начином писања сажетака за научне чланке у часопису *Липар*. Циљ рада је утврдити које информације аутори сажетака наводе када их пишу и колико тај начин писања одступа од теоријских правила писања овог елемента научно-критичке апаратуре. У те сврхе прикупљен је корпус од 50 научних сажетака, чија се структура поредила са моделом научног сажетка који смо оформили комбиновањем модела који се нуди у часопису *Липар* и литератури којом смо се служили. Резултати до којих се дошло су следећи: 1) није пронађен ниједан пример тзв. свеобухватног модела научног сажетка; 2) пронађено је укупно 13 модела; 3) Модели *предмет* (*корпус*) + *метод* + *циљ* + *резултат* и *предмет* (*корпус*) + *метод* + *циљ* показали су се као најчесталији у корпусу, али не у значајној мери у односу на преостале моделе. На основу свега наведеног, може се закључити да је начин писања научног сажетка далеко разноврснији него што се у литератури наводи.

Кључне речи: сажетак, модел, структура, *Липар*, дискурсни жанр

1. УВОД

Узимајући у обзир да је сажетак, због своје позиције у научном раду и своје улоге у њему, први контакт који читалац има са садржајем научног рада, писање сажетака или апстраката намеће се као изузетно одговорна и захтевна дискурсна делатност. Сваком истраживачу и научном раднику у интересу је да савлада вештину верног и концизног представљања сопственог истраживачког рада научној заједници. Научни сажетак је један од дискурсних жанрова који служи управо у ове сврхе. Узимајући у обзир значај доброг и информативног сажетка, нарочито за младе истраживаче који тек почињу да објављују научне радове и настоје да развију своју дискурсну компетенцију, у овом раду бавимо се начином писања сажетака у научном часопису *Липар*.

Наш рад структуриран је на следећи начин: први део рада посвећен је дефинисању научно-критичке апаратуре и сажетка, као и истицању његовог значаја. Други део рада посвећен је моделима научних сажетака који се помињу у литератури којом смо се служили, упутству часописа *Липар*, као и објашњавању одабира модела с којим ћемо поредити моделе из корпуса све у циљу утврђивања степена њихове све-

1 sanja.markeljic@filum.kg.ac.rs

обухватности. Трећи део рада посвећен је опису корпуса коришћеног за ово истраживање и представљању основних резултата до којих смо дошли у научноистраживачком раду. Овом приликом наглашавамо да су у раду представљени само најрепрезентативнији примери из обрађеног корпуса.

2. О САЖЕТКУ КАО ЕЛЕМЕНТУ НАУЧНО-КРИТИЧКЕ АПАРАТУРЕ И ЊЕГОВОМ ЗНАЧАЈУ

Ово поглавље има за циљ да пружи основне информације о томе шта је сажетак, које су његове функције, на чему се темељи његов значај и који типови сажетка постоје.

Неизоставна компонента сваког научног рада јесте такозвана научно-критичка апаратура. Научно-критичка апаратура представља „систем методичко-техничких правила и елемената чија примена омогућује и олакшава спровођење начела проверљивости и систематичности научног сазнања до којег смо дошли читањем научног рада” (Шуваковић 2010: 81). Уколико бисмо се одлучили да поједноставимо наведену дефиницију, урадили бисмо то рекавши да у научно-критичку апаратуру суштински спада све осим самог текста научног рада (тј. увода, разраде и закључка), односно, како Шуваковић (2010: 81) наводи, у научно-критичку апаратуру убрајамо:

„[...] сажетак (апстракт, abstract) рада, резиме (résumé, summary), кључне речи, систем напомена, цитате и позиве (на неко дело, став неког аутора итд.), списак литературе, списак извора коришћене грађе/докумената и саму репродуковану грађу у самом тексту или у прилозима, разне индексе, попис скраћеница и сл.”

Иако незнатан обимом², сажетак је један од најважнијих елемената научно-критичке апаратуре, јер служи као кратка верзија рада која садржи само најважније информације (Јаконтов 2003: 129, Лестер 2015: 94), тј. информације о томе шта је аутор урадио, како је то урадио, шта је утврдио и до каквих је закључака дошао у свом научноистраживачком раду (Батија 1993: 82). Било да се ради о друштвеним или природним наукама, сажетак треба бити написан на такав начин да ефикасно и прецизно преноси саму суштину научног чланка (Вентола 1994: 333).

Поред тога што представља рад у малом, сажетак има неколико важних функција које га чине неизоставним делом научног рада. Као две најважније, издвајамо следеће: [...] на основу сажетка уредник часописа одлучује да ли да се упусти у разматрање целог научног рада у

2 Обим варира у зависности од врсте сажетка. Уколико се ради о сажетцима који се пишу за научне радове који се објављују у научним часописима, број речи се креће од 100 до 150, док конференцијски сажетци могу садржати и до 500 речи (Благојевић 2015: 359).

намери да процени његов квалитет који би га препоручио (или, не би) за објављивање (Благојевић 2015: 360). На наведено се надовезује и запажање Уроша Шуваковића, који истиче да је једна од основних функција научног сажетка да буде:

„конкурсни материјал” на основу којег заинтересовани колега треба да одлучи хоће ли [...] рад на основу апстракта [...] уврстити за презентацију на неком научном скупу или ће закључити да то није научна тема која је релевантна за научни скуп за који [је неко] конкурисао.
(Шуваковић 2010: 81)

Из наведеног се да закључити да су сажетци кондензоване верзије рада које, уколико исправно написане, треба најпре да промовишу³ рад и побуде интересовања за садржај рада код читалаца, што је уједно и друга функција научног сажетка: на основу свега стотину и неколико стотина речи потенцијални читалац треба да одлучи да ли ће рад да прочита у целости или не (Шуваковић 2010: 81).⁴ Уколико сажетак испуни своју маркетиншку сврху, несумњиво ће утицати на број људи који ће одлучити да прочитају одређени научни чланак (Хајленд 2004: 63; Свејлз и др. 2009: 282). Уколико пажљиво размотримо све до сада наведено у вези са примарном функцијом сажетика, разумећемо зашто је сажетак или апстракт један од најпроминентнијих академских жанрова (Буш-Лауер 2014: 43).

Поред навођења основних функција научних сажетика, подједнако је важно осврнути се и на њихову класификацију. Уколико се као критеријум поделе узме чему су сажетци намењени, они се могу поделити на конференцијске сажетке, који служе као конкурсни материјал, и сажетке у научним чланцима. Ове две врсте сажетка готово су идентичне по садржају и функцији, али се разликују по томе што конференцијски сажетак није интегрални део рада, већ се објављује у *Књизи сажетика*, пре конференције на којој ће рад бити усмено представљен (Благојевић 2014: 66).

У погледу садржаја, сажетци се деле на информативне и индикативне сажетке (Јаконтов 2003: 130). Информативни сажетак садржи резултате истраживања, квантитативне и квалитативне податке (Јаконтов 2003: 130), односно информације о циљу, методама, резултатима и закључцима истраживања (Кундачина и др. 2007: 124). За разлику од информативног, индикативни сажетак представља кратак опис предмета истраживања, без икаквог залажења у детаље (Јаконтов 2003: 130) и

3 Треба нагласити да овакво поимање сажетка као пре свега промотивног средства није карактеристично за дискурс са сваког говорног подручја. На пример, ово је више случај у енглеском академском дискурсу, али не нужно и у словенском дискурсу.

4 Поред у раду наведених функција које смо издвојили као најважније, као додатне функције научних сажетика аутори издвајају следеће: он служи као референца након читања рада и припрема читаоца за читање самог текста тако што показује шта читалац може очекивати (Јаконтов 2003: 129).

не садржи информације о циљу, методама, резултатима и закључцима (Кундачина и др. 2007: 124). Иако се у литератури која се бави писањем научних сажетака могу наћи тврдње да се наведени типови пишу за одређене врсте радова⁵, комбиновање информативног и индикативног сажетка је такође могуће, како Јаконтов истиче (2003: 130).

3. О МОДЕЛИМА НАУЧНИХ САЖЕТАКА

Научни сажеци се увек пишу по одређеним моделима. Ови модели се можда могу разликовати у зависности од шире научне области (на пример, да ли се ради о природним или друштвеним наукама), али упркос томе, како Благојевић истиче (2015: 361), њихова структура је прилично уједначена, јер сви научни сажеци имају један исти циљ: да концизно представе суштину научног чланка. У *Академском писању за друштвене науке*, Шуваковић (2010: 82) наводи следећи модел научног сажетка који се одликује линеарном и концизном структуром:

Апстракт се пише [...] у трећем лицу и треба да саопшти а) шта је предмет истраживања, б) шта је циљ истраживања, в) како је истраживано (примењене методе, технике истраживања), г) шта је главни резултат истраживања. Оно што је суштинско у раду треба у грубим цртама да нађе своје место у сажетку.

Према упутству које се нуди у чапису *Липар*^{6,7}, научни сажетак треба да садржи следеће елементе:

[...]10. Апстракт: Апстракт треба да садржи циљ истраживања, методе, резултате и закључак. Треба да има од 100 до 250 речи и да стоји између заглавља (наслов, имена аутора и др.) и кључних речи, након којих следи текст чланка. Апстракт је на српском или на језику чланка. [Техничке пропозиције за уређење: формат – фонт: Times New Roman, Normal; величина фонта: 10; размак између редова – Before: 0; After: 0; Line spacing: Single; први ред – увучен аутоматски (Col 1).]

Приметно је да се у односу на модел научног сажетка који нуди Шуваковић, овај модел разликује по томе што не захтева експлицитно

5 Према Кундачина и др. (2007: 124), информативни сажетак део је свих научних чланака, осим прегледних, док се индикативни сажетак пише за прегледне чланке и саопштења са стручних и научних скупова. Према Јаконтов (2003: 130) информативни сажеци пишу се за истраживачке извештаје, док се индикативни сажеци пишу за дуже научно-истраживачке и теоријске радове.

6 Као часопис од националног значаја у М52 категорији, *Липар* се од 2012. године званично дефинише као научни часопис за књижевност, језик, уметност и културу. Осмишљен у складу са Актом о уређивању научних часописа Министарства за науку и технолошки развој Републике Србије, овај научни часопис излази три пута годишње.

7 Све информације изнете у овом у овом поглављу преузете су са званичног сајта часописа *Липар*, који је доступан на следећој адреси: <http://www.lipar.kg.ac.rs/> и званичног сајта Универзитета у Крагујевцу, који је доступан на следећој адреси: <http://www.kg.ac.rs/univerzitet.php>.

навођење предмета рада, али и по томе што поред резултата додатно захтева изношење закључака који се могу донети на основу спроведеног истраживања. Описане разлике представљамо и табеларно:

	<i>Липар</i>	<i>Академско писање за груписане науке</i>
Предмет	/	+
Циљ	+	+
Метод	+	+
Резултат	+	+
Закључак	+	/

Табела 1. Разлике у структури два сажетка

С обзиром на то да наведени модели испољавају висок степен сличности у погледу елемената, тј. разликују се по одсуству само једног елемента, за потребе анализе научних сажетака у овом раду определићемо се за опцију комбиновања ова два модела и као модел за анализу научних сажетака користити следећи модел који се састоји од пет елемената:

1. Предмет (даје одговор на питање којим се научним феноменом аутор бави);
2. Циљ (даје одговор на питање шта аутор настоји да постигне у раду);
3. Метод (даје одговор на питање о техникама и методама коришћеним у раду);
4. Резултат (подразумева квалитативни/квантитативни опис резултата);
5. Закључак (даје одговор на питање шта је аутор закључио на основу резултата).

Наведени модели одају утисак да се писање сажетака за српске научне чланке одликује пре свега линеарном и концизном структуром и да су сажетци информативног типа (видети поглавље 2).

4. О НЕКИМ КАРАКТЕРИСТИКАМА СРПСКИХ САЖЕТАКА И ЊИХОВОМ ТРАНСФЕРУ

Карактеристике писања научних сажетака, посебно њихов утицај на писање сажетака на страном језику, на нашим просторима проучавала је Благојевић, поредећи сажетке аутора са англофоног подручја и српских аутора који пишу на енглеском језику. Један од циљева био је да се утврди да ли се у академском писању на страном језику могу уочити елементи образаца сопствене писане културе. У својим истраживањима

Благојевић је дошла до следећих закључака у вези са тим како српски истраживачи пишу своје апстракте и чему посвећују посебну пажњу:

1. [...] Serbian writers are not inclined towards providing the readers with data about the methodology they have used in their research, and generally skip this move, emphasising the obtained results. This finding is in line with previous findings of Blagojević (2013) on research articles written by English and Serbian writers, which proved that [...] Serbian writers focus on the results and findings and do not pay considerable attention to what has preceded the presentation of these data.
2. [...] Serbian writers [...] usually use two or three long and complex sentences within [Presenting the research] move, by means of which they provide their readers with the precise theoretical background of the research.
3. While English writers make significant efforts to emphasise the novelty and interest of the research which will be presented later, in order to draw the reader's attention to it and invite him/her to begin to read the whole text, Serbian writers generally offer a global outline of the research and quickly turn to the next move of the abstract—Summarising the results.
4. [T]hey usually present their research results in a vague way, using, for example, „The obtained results will be presented and discussed”, and are not explicit in their wording. One can notice here that Serbian writers use a rhetorical strategy which is common in literature genres, such as novels and short stories, whose author, by promising a certain but not an explicit solution to the literary plot, tends to arouse the curiosity of his/her readers.
5. On the basis of this comparison, it can be concluded that Serbian academics who adhere to the same writing habits which they manifest in their abstracts intended for local, i.e. national readers, when they write for international readership, might be faced with a negative reception by these readers.

(Благојевић 2015: 10–11)

Узимајући у обзир резултате наведеног и сличних истраживања, тј. да структура сажетка варира у зависности од говорног подручја и да је трансфер реторичких стратегија из једног језика у други могућ, у раду смо се ограничили само на оне научне радове који припадају словенском говорном подручју, односно у наш корпус ушли су само сажеци писани за радове из области србистике, било да се ради о научним радовима из области српске књижевности или српске лингвистике. Сажеци писани на српском језику чији аутори нису србисти, већ су германисти, англисти и други нису ушли у састав нашег корпуса.

5. АНАЛИЗА САЧИЊЕНОГ КОРПУСА И РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Ово поглавље има за циљ да концизно представи предмет нашег истраживања и најрелевантније резултате до којих смо дошли.

У овом раду се бавимо начином писања сажетака научних радова у часопису *Липар*. У те сврхе, али и због ограничености овог рада, прикупљен је корпус од 50 сажетака махом оригиналних научних и прегледних радова из бројева 47–70 на сајту часописа *Липар*. Циљ нашег истраживања је двострук: 1. Најпре желимо да анализирамо структуру сажетака у овом часопису, тј. да утврдимо које од елемената, тј. информација аутори укључују у своје сажетке, каква је њихова учесталост и да ли евентуално постоји више модела, тј. образаца по којима се пишу сажетци у овом научном часопису, а потом 2. да упоредимо пронађене обрасце са комбинованим моделом који смо дефинисали у поглављу 3. Узимајући у обзир да су упутства за писање научног сажетка изузетно концизно дата у часопису *Липар*, у раду полазимо од хипотезе да ће се аутори који своје радове објављују придржавати наведеног упутства, тј. да ће већина њихових радова имати горе представљену структуру. Међутим, с обзиром на дискурсне навике српских аутора којих се Благојевић дотакла у свом истраживању, сматрамо да ћемо у обрађеном корпусу затећи и изузетке, али да они неће бити у већини.

6. МОДЕЛИ САЖЕТАКА

6. 1. ПРЕДМЕТ (КОРПУС) + МЕТОД + ЦИЉ + РЕЗУЛТАТИ

У обрађеном корпусу нисмо пронашли ниједан пример свеобухватног сажетка, тј. сажетка који се у потпуности поклапа са моделом наведеним у поглављу 3. Модел научног сажетка који је најприближнији по бројности елемената нашем комбинованом моделу илуструјемо помоћу следећа два примера:

1) Предмет истраживања био је да се упореди статус двојакних наставака у вокативу јединине именица мушког рода које се мењају по првој деклинационој врсти, поредећи стање у литератури са резултатима истраживања на светском корпусу. У раду смо користили дескриптивни и аналитички метод. Примери су ексцерпирани из корпуса који смо сачинили на основу савремених дела насталих у периоду од друге половине XX века до данас. Циљ рада био је да се установи који фактори утичу на дистрибуцију вокативних наставака и да ли има одступања од правила у новијем корпусу. Резултати до којих смо дошли показују да на дистрибуцију вокативних наставака утичу: фонемско окружење, број слогова, акценат, замагљивање значења речи из основе, контекст и негативна конотација, непознавање норме, неадаптираност страних речи.

(Милановић 2012: 193)

Предмет истраживања су облици смеха у епским песмама о Марку Краљевићу и поступци којима се остварује комика. Комично приказивање, изокретање и снижавање посматра се са становишта које су у својим

теоријама смеха образложили Владимир Проп и Михаил Бахтин. Циљ истраживања је да покаже да се у распону од подсмешљивог до раскалашног (карневалског) смеха структура епског система истовремено разграђује и гради, усмеравањем смеховног начела ка хероју или ка његовим противницима. Анализа је показала⁸ да се епски циклус о Марку Краљевићу може посматрати као озбиљно-комични жанр јер се смех јавља у служби разобличавања идеологија и друштвеног система, те и као оруђе за ослобађање од страха, демистификације силе и насиља.

(Матић 2015: 61)

Наведене моделе образаца сматрамо најприближнијим комбинованом моделу, од којег се разликују само по одсуству једног елемента (закључка). У оба примера, аутори мање или више детаљно, износе информације о предмету, циљу, методи или теоријском становишту које усмерава и обликује анализу, као и резултатима спроведених анализа. Оно што смо учили приликом анализе јесте да се ови модели могу употпунити информацијама о томе одакле је и на какав начин прикупљен корпус за научноистраживачки рад, иако се та информација не захтева експлицитно у упутству часописа *Липар*. Код ових модела, сматрамо битним поменути да су се у корпусу налазили примери у којима се дешавало да се један елемент понови додатно или више пута у самом сажетку и да тако прекине строго линеарно низање једног елемента за другим, што може, барем на први поглед деловати некохезивно. Поменуто илуструјемо следећим примером где аутор даје детаљнији опис предмета, потом наводи циљ, затим поступке и аспекте анализе, а потом се враћа на циљ рада, истичући који је основни циљ, да би затим изнео резултате и на крају истиче на чему је фокус и шта је рад додатно обухватио, што се у погледу садржаја, по нашем мишљењу, надовезује на део сажетка у којем се говори о предмету рада:

2) У раду се разматрају елементи словенске митологије у поезији Растка Петровића у периоду након Првог светског рата, од 1919. до 1924. године. Кроз словенске мотиве у раној поезији разматра се и Петровићев однос према усменој поетској традицији и уметничком стваралаштву уопште. Циљ истраживања је да се покаже како се Петровић кроз митске слике смрти и препорода враћа традиционалној уметности као изворној изражајној моћи преко које се остварују везе с митом и обнавља магијска моћ језика. Уметничко стварање Р. Петровића посматра се у корелацији са Бергсоновом филозофијом виталитета и неопрIMITИВИСТИЧКИМ ТЕНДЕНЦИЈАМА ПРВИХ ДЕЦЕНИЈА 20. ВЕКА. Поступци митологизације разматрају се на семантичком, структурном и стилско-језичком нивоу. Основни циљ истраживања није само побројавање елемената словенства, већ и њихово постављање у однос са авангардном књижевношћу (витализам, динамизам, неопрIMITИВИЗАМ, институционализам) и поетиком Р. Петровића.

8 У случају овог примера, одлучили смо да последњу реченицу тумачимо као резултат на шта нас упућује језичка формулација на почетку реченице, *Анализа је показала*. Ипак, пошто у апстрактима може доћи до преклапања закључака и резултата, истичемо да се ова реченица или поједини њени делови могу протумачити и као закључак.

У раду је закључено да је старословенска тема Петровића занимала као грађа за потврђивање поетике младости и игре. Приликом излагања материјала усредсредили смо се на тематско-мотивску блискост песама, а при анализи словенства у раној поезији Р. Петровића истовремено су обухваћени аспекти имплицитне и експлицитне поетике, односно и поезија и теоријски ставови изложене у његовим есејима.

(Матић 2014: 133)

6. 2. ПРЕДМЕТ

У корпусу су такође забележени модели сажетка који се по својој структури готово уопште не поклапају са нашим свеобухватним моделом или дају детаљнији опис само предмета рада. Илуструјемо следећим примерима:

3) Једна од особина проседеа Душана Матића (1898–1980) је песникова потреба да неке мотиве обликује и у песми, и у есеју, и у роману. Њихово „преливање” из једне књижевне форме у другу, омогућило му је да разреши одређене дилеме које свако стваралаштво носи у себи.

(Лазаревић 2013: 9)

4) За полазишну тачку овог рада узимају се мотиви власти и новца који се испитују са више аспеката. Посебна пажња посвећује се испитивању мотива власти и новца из угла промене у породици, односно, на који начин опсесија за влашћу и новцем једног или више јунака утиче на породицу. Као последица утицаја спољашних фактора (власти и новца) на унутрашњу структуру породице, испитује се и мотив смрти. У вези са тим испитаће се и поремећај или губљење идентитета јунака, услед неочекиваног, наглог померања са „нормалне линије живота”, чији је узрок жеља за влашћу и новцем.

(Грујић 2013: 189)

Иако писан за оригинални научни рад, овај научни сажетак у примеру (3) не даје прецизне информације о конкретном предмету рада, с обзиром на то да аутор сажетка не наводи које конкретне форме Душан Матић обликује у својим есејима, песмама и романима, нити разјашњава које је то дилеме Матић разјаснио. Такође, не помиње се ни какав је метод коришћен, до каквих се резултата дошло у самосталном научноистраживачком раду, с којим конкретним циљем се спроводи истраживање и какве то даље импликације има за науку. Уколико се узме у обзир све наведено, приметно је да је ово суштински неинформативан сажетак који тек даје назнаку о самом предмету рада: обликовању „неких” мотива, њиховом „преливању” и решењу „одређених” универзалних дилема. Научни сажетак у примеру (4) махом садржи информације у вези са тим шта ће се у раду испитивати без готово икаквог залажења у конкретну методологију, циљ или резултате. Може се рећи да се некакве знаке дају у погледу тога шта усмерава анализу (део када аутор

сажетка помиње да се мотив власти и новца испитује из угла породице), али, сматрамо, у недовољној мери. Стога, ова два обрасца сврставамо у следећи модел: предмет.

6.3. ПРЕДМЕТ (+ КОРПУС) + МЕТОД + ЦИЉ

У овом моделу аутори не наводе информације о резултатима оствареног научноистраживачког рада нити истичу какве то даље импликације има за научну област у оквиру које је истраживање извршено. Узмимо као илустрацију следећи пример у којем аутор најпре концизно истиче предмет рада (додуше, употребом мање експлицитне лексеме), потом открива читаоцима где је корпус прикупљен, на који начин се прикупљени корпус анализира и који је циљ:

5) У раду се анализира лексика традиционалне културе која припада лексичком пољу називи за ракију. Грађа је бележена на говорном подручју западне Лепенице, које припада шумадијско-војвођанском дијалекту. Лексика се анализира на семантичком и творбеном плану, настоје се уочити развојне тенденције овога лексичког микросистема и утврдити ареална заступљеност појединих творбених механизма.

(Вељовић 2012: 137)

6.4. ПРЕДМЕТ (КОРПУС) + МЕТОД (+ ПРЕДМЕТ)

Модел научног сажетка који је још оскуднији у погледу елемената од претходног илуструјемо следећим примером, у којем аутор концизно наводи шта је предмет рада, из којег је романа преузет корпус и који је критеријум пресудио приликом формирања корпуса и начина анализе, без навођења било каквих информација у вези са циљем истраживања, резултатима или закључцима који се из тих резултата могу извући (пример 6). У примеру (7), аутор сажетка најпре наводи предмет рада, потом методе и поново се враћа на оно чиме ће у раду бити урађено, што сматрамо опет предметом:

6) У раду је проведена морфолошка анализа примера глаголског прилога садашњег из романа *Травничка хроника* (нпр.) и то тако што су примери разврстани на оне који се тичу употребе облика глаголског прилога у глаголској, који су чешћи, и придевској функцији, као и начина творбе. Андрић често користи глаголски прилог садашњи за изражавање истовремене радње у својим романима, па је и на овом корпусу издвојен велики број примера.

(Ђуровић 2014: 95)

7) Премет анализе је синестезијска метафора остварена у синтаксичкој форми генитивне беспредлошке метафоре у корпусу српских прозних и поетских текстова који за циљну групу имају младе. У раду смо применом

лингвостилистичке методе анализирали синестезијске метафоре са морфолошког и семантичког аспекта. Указали смо на сврху употребе синестезијске метафоре у српској књижевности за младе, као и на мотивацију за њену употребу у оквиру описа природе или описа емотивног доживљаја. (Спасић 2019: 193)

6.5. ПРЕДМЕТ + КОРПУС И ПРЕДМЕТ (КОРПУС) + ЦИЉ

Јако сличан овом јесте модел у којем се никаква информација не даје о начину, тј. конкретном методу анализе, већ се само концизно објашњава шта је предмет рада и на којем је корпусу извршено истраживање (8), као и модел у којем се наводи само предмет и циљ, неретко уз истицање да је циљ примарни или секундарни (9). Поменуте моделе *предмет* + *корпус* и *предмет* (*корпус*) + *циљ* илуструјемо следећим примерима:

8) Овај рад се бави тражењем могућег одговора да ли и у којој мери бол конституише уметнички текст – књижевни и ликовни, колику улогу у томе имају категорије простора и времена и напоскон од какве нам помоћи могу бити сазнања психологије и неурологије у трагању за нереченим одговором. У ту сврху анализује се народна песма *Смрт Мајке Јутовића*, „Тужбалица сестре Батрићеве”, стихови Душана Матића (1898 – 1980) из песме *Нек исеку реке* и две слике Владимира Величковића (1935) *Црно сунце* и *Grünevald*.

(Лазаревић 2013: 21)

9) У раду се бавимо анализом деминутива и деминутивних плеоназама као стилематичним лексемама којима се у књижевном стваралаштву Петра Кочића исказује хипокористичност. Радом ћемо настојати да покажемо стилске ефекте приповедачког израза Петра Кочића, који се постижу употребом деминутива и деминутивних плеоназама, па ће наш примарни циљ бити посматрање ових аспекта њиховог секундарног значења.

(Лутовац 2015: 187)

У корпусу су затицани и примери где се најпре наводи циљ, а потом предмет рада. Илуструјемо следећим примером:

10) Циљ истраживања које је извршено у оквиру овог рада је успостављање представе о историји мотива мртве драге у српском песништву, приказ разноврсних утицаја у оквиру самог песништва (утицај светске књижевности на стварање српске књижевности, несумњив одраз српског романтизма у поезији XX века, као и међусобни утицај песника XX века). Овај рад посвећен је анализи мотива мртве драге и односа смрти, љубави и поезије у међуратној књижевности, тачније Милоша Црњанског, Растка Петровића и Момчила Настасијевића.

(Поповић 2013: 45)

6.6. ПРЕДМЕТ (КОРПУС) + СТРУКТУРА РАДА

Поред до сада наведених модела научних сажетака, у корпусу смо пронашли примере сажетака у којима се углавном наводи предмет рада и потом описује структура целог рада често без залажења у остварене резултате. Овакви сажеци се у већини случајева одликују опширнијом структуром, а као што се из примера може закључити:

11) У раду се анализира друштвена предиспозиција ликова жена у следећим Стеријиним комедијама: *Покондирена шиква*, *Зла жена* и *Родољубци*. На почетку рада ћемо говорити о положају жена у српском друштву. Затим ћемо покушати да на основу предговора двома комедијама, а то су *Покондирена шиква* и *Зла жена*, дамо одговор на питање какав је став имао о женама и моди. Централни део рада посвећен је анализи женских ликова у наведеним Стеријиним комедијама. Прво ће бити речи о најпознатијој Стеријиној јунакињи, Феми, коју смо одредили као лик жене која тежи „ноблесу”. Затим ћемо говорити о Сари која је за Фему, по мишљењу Саве Анђелковића (Анђелковић 2003: 56), синоним „ноблеса”, па ћемо је и ми на тај начин посматрати у раду. Након тога ће бити речи о Султани, коју смо одредили као лик зле жене. Одмах ћемо затим анализирати и лик Пеле, која представља лик покорне жене. Последњу групу ликова о којима ће бити речи у овом раду чине „родољубице”, а то су Зеленићка, Милчика и Нанчика. На крају рада ћемо покушати да анализирамо поступке Стеријиних јунакиња са аспекта феминистичке критике.

(Нешовић 2013: 129)

Овај тип сажетка који преноси структуру рада могао је бити проширен циљем:

12) У раду *Образовање као основни елементи књижевне и културне слике свешта романа Пој Ђира и њој Сјира* и *Вукадин* Стевана Сремца посматрамо и тумачимо промене и напредак на нивоу образовања, које неминовно утичу на породицу, као основни део културног мозаика једног друштва. У оквиру овог рада бавићемо се почецима школовања и уопште образовања на тлу Војводине и њиховим одјецима на тлу Србије по доласку Доситеја у Београд. Праћићемо и постепен развој школе од учења при манастирима до формирања приватних и државних школа. У Сремчевим романима наилазимо и опречне ставове јунака о образовању на територији Србије и Војводине: образованост и европеизацију под утицајем аустроугарске монархије у роману *Пој Ђира* и *њој Сјира* и необразованост на српској сеоској и забаченој територији у роману *Вукадин*. Са формирањем школа и образовањем у иностранству културни живот тадашњег времена се умногоме мењао и попримао различите утицаје, па ћемо у оквиру рада посматрати како се обликује млади јунак и уклапа у систем образовања под утицајем учитеља. Уочићемо и потешкоће које су некада имали сељани због недостатка учених људи наспрам данашњег стања (Сремчево доба у време настанка романа) кроз слику образовања и последице њихове образованости. Анализираћемо и утицаје образовања у иностранству на страном језику, промене које доноси и изазива у друштву. Истовремено

ћемо пратити присуство елемената традиционалног и модерног (европског) у српској култури, која добија „нобл друштва”. У оквиру рада посебно ћемо се бавити и Вукадиновом образовном каријером од почетка школовања у родном селу до престанка школовања у Београду. Постављајући на исту линију село, варош и град, живот који на различите, а опет сличне начине буја и развија се, биће приказан пут успеха преко којег ће се кристалисати општа слика образовања друштва у 19. веку и одредити путања кретања до циља, понекад „широким друмом”, а најчешће „трновитом стазом”. Циљ истраживања у оквиру рада јесте откривање различитих токова образовања и њихов утицај на културу и књижевност, уочавање њихових сличности и разлика, као и отварање нових путева тумачења и посматрања Сремчевих романа.

(Гавриловић 2012: 101)

Додатне варијације подразумевале су навођење циља, али ограничавање на описивање шта се ради у првом, а шта у другом делу рада.

Као последњи тип, издвајамо сажетке који садрже и елемент који бисмо насловили *ојштим уводом* у којем аутор сажетка креће од каквог уопштеног коментара који је мање или више везан за предмет рада. У случају примера (13), аутор се бави лингвостилистичком анализом наведене песме и могућностима њене примене, с чиме садржај увода има мало везе. Стога, увод о настанку ове песме и утицајима који су обликовали Дучића као песника сматрамо потпуно непотребним. У случају примера (14) увод даје историјску позадину догађаја који је у средишту Димитријевићеве драме, стога, није неповезан са самим предметом рада, али га ипак сматрамо zgodним, конвенционалним начином запомињања текста, пре него есенцијалним елементом:

13) Песма *Залазак сунца* настала је у време Дучићевог песничког преображаја. Боравећи у Женеви и Паризу, млади песник из Требиња, упознаће се са тековинама европског симболизма, које ће имати великог утицаја на његово даље стваралаштво. Иако је у потпуности прихватио начела европске модерне, којих се придржавао до краја живота, Дучић је, ипак, успео да сачува своју оригиналност. Циљ овог рада јесте [...].

(Божовић 2015: 257)

14) Проблеми са турском али и угарском силом, принудили су удовицу кнеза Лазара да прихвати савез са Турцима. Од Миличине одлуке је зависио опстанак државе, те је између осталог, била приморана да своју кћер Оливеру преда османском султану Бајазиту I. Оливерину жртву коју је поднела за српски народ драмски је уобличио Мита Димитријевић, те јој је посветио драму под називом Оливера. Рад има за циљ да представи начин на који је креиран лик султана Бајазита. [...]

(Булат 2018: 75)

7. О УЧЕСТАЛОСТИ МОДЕЛА НАУЧНИХ САЖЕТАКА У КОРПУСУ

Поред анализе и давања конкретних примера сажетка у претходном поглављу, сматрамо да је битно дати квантитативне податке у вези са обрађеним корпусом. Стога, ово поглавље има за циљ да табеларно представи учесталост горе побројаних модела у корпусу:

Модел научног сажетка	Учесталост у корпусу
1. Предмет (корпус) + метод + циљ + резултат	6/50
2. Предмет (корпус) + метод + циљ	6/50
3. Предмет (корпус) + метод (+ предмет)	4/50
4. Предмет (корпус) + структура рада	4/50
5. Предмет (корпус) + структура рада + циљ	4/50
6. Предмет + корпус	5/50
7. Предмет (корпус) + циљ	5/50
8. Циљ + предмет	4/50
9. Предмет	3/50
10. Сажеци који садрже елемент „општи увод”	
10.1. Општи увод + циљ	3/50
10.2. Општи увод + циљ + предмет	3/50
10.3. Општи увод + циљ + метод + предмет	3/50

Табела 2. Модели научног сажетка

Као што се из приложене табеле може видети, међу 13 пронађених модела, постоје они који су се понављали више пута у односу на остале, али ни остали модели не заостају за њима у значајној мери, што указује на чињеницу да у нашем истраживању нисмо затекли ниједан доминантни модел који се по бројности издвајао знатно у односу на остале.

ЗАКЉУЧНЕ НАПОМЕНЕ

У раду смо пошли од претпоставке да ће се аутори, због добро познатог значаја научног сажетка, придржавати наведеног упутства, тј. да ће већина њихових сажетака имати структуру који препоручује ли-

тература или часопис *Липар*, ако не и структуру коју смо добили комбинавањем.

Као што се из табеле може јасно закључити, обављено истраживање је показало да је начин писања научних сажетика у овом научном часопису далеко разноврсније него што се то може претпоставити на основу модела који нуди Шуваковић и упутства које нуди часопис *Липар*. Иако су најбројнија у корпусу била прва два модела у табели, чињеница да нису у значајној мери бројнији од осталих представљених модела јасно поручује да се сажетци ретко пишу по једном униформном моделу. Штавише, на основу овог краћег истраживања, ми сматрамо да је писање научног сажетка својеврсни спектар који се креће од свеобухватног информативног сажетка до сажетка који је неодређен и даје тек назнаку онога што ће у раду доћи. У нашем раду потрудили смо се да представимо довољан број релевантних примера који најверније приказују ову шареноликост, што није био лак задатак. С обзиром на резултате спроведеног истраживања, сматрамо да би у будућим истраживањима требало знатно проширити корпус истраживања и најпре истражити разлоге због којих настају овако приметне варијације приликом писања сажетка, нарочито ако се узме у обзир да су упутства за писање научног сажетка у часопису *Липар* изузетно концизна и прецизна и да литература препоручује структуру која се састоји од извесног броја јасно дефинисаних корака. На основу овог крећег истраживања, можемо закључити да структурна униформност није главна одлика научних сажетика које пишу аутори научних чланака у овом часопису.

Листа референци

Извори

Корпус:

Липар, Универзитет у Крагујевцу: Крагујевац, бројеви: 47–70.

Сажетци цитирани у раду:

Божовић 2015: Примена лингвостилистичке анализе у методичком приступу песми Залазак сунца Јована Дучића, Крагујевац: *Липар*, 58, Крагујевац: 257–268.

Булат 2018: С. Р. Булат, Лик султана Бајазита у драми Оливера Мите Димитријевића, Крагујевац: *Липар*, 66, Крагујевац, 75–85.

Вељовић 2012: Б. М. Вељовић и др., Називи за ракију у западној Лепеници, Крагујевац: *Липар*, 49, Крагујевац, 137–145.

Гавриловић 2012: И. Гавриловић, Образовање као основни елемент књижевне и културне слике света романа Поп Ђира и Поп Спира и Вукадин Стевана Сремца, Крагујевац: *Липар*, 56, Крагујевац, 101–124.

Грујић 2013: Ј. Грујић, Власт и новац у комедијама Бранислава Нушића, Крагујевац: *Липар*, 48, Крагујевац, 189–215.

- Ђуровић 2014: С. Ђуровић, Глаголски прилог садашњи као и као придев у Травничкој хроници Иве Андрића, Крагујевац: *Лиџар*, 55, Крагујевац, 95–104.
- Лазаревић 2013: С. Лазаревић, О семену за усев, Крагујевац: *Лиџар*, 52, Крагујевац, 21–34.
- Лазаревић 2013: С. Лазаревић, Форма без формализма, Крагујевац: *Лиџар*, 50, Крагујевац, 9–23.
- Лутовац 2015: Т. Н. Лутовац, Деминутивни и деминутивни плеоназми као изрази хипокористичности у приповеткама Петра Кочића, Крагујевац: *Лиџар*, 58, Крагујевац: 187–200.
- Матић 2014: А. Д. Матић, Словенство у раној поезији Растка Петровића, Крагујевац: *Лиџар*, 55, Крагујевац, 133–147.
- Матић 2015: А. Д. Матић, Облици смеха у епским народним песмама о Марку Краљевићу, Крагујевац: *Лиџар*, 57, Крагујевац, 61–75.
- Милановић 2012: Дистрибуција наставака вокатива једнине именица мушког рода I врсте у српском језику, Крагујевац: *Лиџар*, 48, Крагујевац, 193–203.
- Нешковић 2013: Друштвена предиспозиција ликова жена у комедијама Јована Стерије Поповића Покондирена тиква, Зла жена, Родољупци, Крагујевац: *Лиџар*, 50, Крагујевац, 129–152.
- Поповић 2013: Т. Поповић, Фигуре љубави и смрти у поезији Милоша Црњанског, Растка Петровића и Момчила Настасијевића, Крагујевац: *Лиџар*, 50, Крагујевац, 45–69.
- Спасић 2019: Ј. Спасић, Синестезијска метафора у српској књижевности за младе, Крагујевац: *Лиџар*, 69, Крагујевац, 193–203.

Литература

- Батија 1993: V. K. Bhatia, *Analyzing genre: language use in professional settings*, London: Longman Publishing.
- Буш-Лауер 2014: I. Busch-Lauer, Abstracts: Cross-linguistic, Disciplinary and Intercultural Perspective, in: M. Bondi et al. (eds.), *Abstracts in Academic Discourse: Variation and Change*, Bern: Peter Lang AG, 43–64.
- Благојевић 2010: С. Благојевић, Да ли се у академском писању за међународну дискурсну заједницу (и даље) могу идентификовати елементи академских образаца сопствене културе?, у: Љ. Суботић и др. (уред.), *Сусрети култура*, књ. 1, Нови Сад: Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, 531–539.
- Благојевић 2014: S. Blagojević, Konferencijski sažeci autora sa anglofonog i srpskog govornog područja: kontrastivna analiza, у: Т. Прчић и др. (уред.), *Engleski jezik i anglofone književnosti u teoriji i praksi*, Novi Sad: Filozofski fakultet: Orfelin izdavaštvo, 2014, 65–81.
- Благојевић 2015: S. Blagojević, Pisanje sažetka naučnog članka u okviru nastave engleskog jezika za akademske potrebe, у: Б. Димитријевић (уред.), *Језик и књижевност у конџакџу и дисконџакџу*, Ниш: Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, 357–369.
- Благојевић 2015: S. Blagojević, National Writing Habits as a Potential Hindrance to International Academic Communication, у: I. Lakić et al. (ed.), *Academic discourse across cultures*, Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 6–19.

Вентола 1994: E. Ventola, Abstracts as an object of linguistic study, in: S. Čmejrková, F. Daneš, E. Havlová (ed.), *Writing vs speaking: language, text, discourse, communication*, Tübingen: Gunter Narr Verlag, 333–352.

Јаконтов 2003: Yakhontova, Tatyana. *English Academic Writing for Students and Researchers*. <http://www.academia.edu/36296751/English_Academic_Writing_for_Students_and_Researchers>. 12.08.2018.

Клеут 2008: М. Клеут, *Научно дело од исцраживања до шћамје: шехника научноисцраживачкої рада*, Нови Сад: Академска књига.

Кундачина и др. 2007: М. Kundačina i dr., *Akademsko pisanje*, Užice: Учителски факултет.

Лестер и др. 2015: J. D. Lester et al., *Writing Research Papers: A Complete Guide*, London: Pearson.

Свејлз и др. 2009: J. M. Swales et al., *Abstracts and the Writing of Abstracts*, University of Michigan: The University of Michigan Press.

Хајленд 2004: К. Hyland, *Disciplinary Discourses: Social interaction in academic genres*, Ann Arbor: The University of Michigan Press.

Шуваковић 2010: У. Шуваковић, *Академско писање у грушћивеним наукама*, Београд: Досије.

Sanja Markeljić / ANALYSIS OF THE MANNER OF WRITING SCIENTIFIC ABSTRACTS IN THE JOURNAL LIPAR

Summary / This paper deals with the manner of writing abstracts for the scientific papers published in the journal *Lipar*. The aim of the paper is to determine which information the authors of abstracts list when writing them and how much their manner of writing deviates from the theoretic rules of writing this element of scientific-critical apparatus. For this purpose, we collected a corpus of 50 scientific abstracts whose structure was compared with the model abstract formed by combining models offered in the journal *Lipar* and in the works we cited. The results of the research were as follows: 1) no example of the so-called all-inclusive model of a scientific abstract; 2) a total of 13 models was found; 3) the models subject (corpus) + method + goal + result and subject (corpus) + method + goal proved to be the most common ones in the corpus, but not significantly more common than the remaining models. Based on the listed results, we may conclude that the manner of writing a scientific abstract is far more diversified than the referenced works show.

Key words: abstract, model, structure, *Lipar*, discourse genre

Примљен: 17. маја 2022.

Прихваћен за шћамју јула 2022.